

Eestis pesitseb regulaarselt kuus liiki kajakaid, neist viis – merikajakas, tõmmukajakas, hõbekajakas, kalakajakas ja naerukajakas – võivad esineda ka linnades, prügimägedel ja muudes tehismaastikes. Ainult väikekajakas näib eelistavat looduslike elupaiku.

VÄLIMUS

Kajakatel on kergemini määratavad vanalinnud. **Merikajaka** ja **tõmmukajaka** vanalinnud on suured valged kajakad tumeda selja ning tiibadega. Jalad on merikajakal lihakarva, tõmmukajakal helekollased. Lisaks sellele saab kogenud vaatleja tõmmukajakat eristada veidi väiksemate mõõtmete ning saledama kehakuju järgi. **Hõbe-** ja **kalakajaka** selg ning tiivad on hallid, nokk kollane ja jalad kollakad või (hõbekajakal) lihakarva. Hõbekajakas sarnaneb suuruselt tõmmukajakale, kalakajakas on märgatavalt väiksem – umbes varese/haki suurune. Ka puudub kalakajaka nokal punane laik, mis esineb hõbe-, tõmmu- ja merikajakal. **Naerukajakas** on samuti väiksem ja halli selja ning tiibadega. Suvel on naerukajakas hästi tuntav kohvipruuni pea järgi, puhkesulestikus jääb sellest alles ainult tume laik silma taga. Naerukajaka nokk ja jalad on punased. Lennus on erinevalt kalakajakast naerukajaka tiiva eesserv valge.

Noored kajakad on pruunikirjud ning eriti suurte kajakate puhul on liigi määramine raske. Täieliku vanalinnu sulestiku saavutavad suured kajakad alles neljandal eluaastal.

ARVUKUS

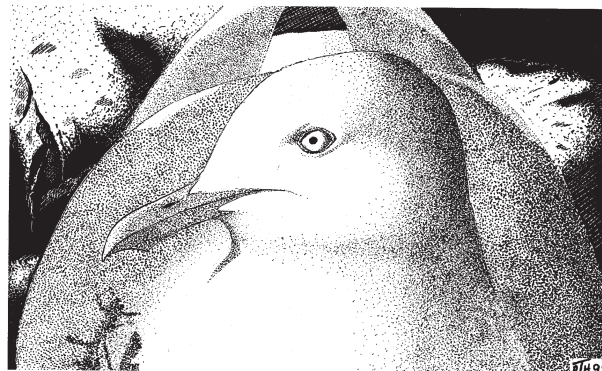
Tõmmukajakas on Eestis üsna haruldane haudelind. Tema arvukus on tugevalt langenud ja tänapäeval arvatakse meil pesitsevat ainult 50–200 paari. Kõige arvukam on Eestis naerukajakas 30 000–60 000 paariga, kuid ka tema arvukus näitab viimasel aastakümnel langustendentsi. Merikajaka arvukus on meil hinnatud 4000–5000, kalakajaka arvukus 15 000–20 000 ja hõbekajaka arvukus 20 000–35 000 paarile. Vahepealne hõbe- ja merikajaka arvukuse tugev kasv on tänaseks vaibunud.

ELUVIISID

Looduslikest elupaikadest eelistavad tõmmu-, meri-, hõbe- ja kalakajakas pesitsemiseks väikesi meresaari. Väiksemal arvul leidub neid mandri rannikul, hõbekajakat ja eriti kalakajakat ka siseveekogudel ning rabades. Naerukajakas pesitseb peale meresaarte ja roostike arvukalt ka taimestikurikastel siseveekogudel.

Looduslikes elupaikades asuvad kajakate pesad kõige sagedamini maapinnal (kuigi võivad paikneda ka näiteks vees asuval kivil või kalakajaka puhul isegi puu otsas) ning kujutavad endast taimedest kokku kuhjatud hunnikut. Pessa munetakse harilikult kolm muna, mida hautakse mõlema vanalinnu poolt 23 kuni 30 päeva. Pojad kooruvad udusulgedega kaetult ja väljuvad juba mõne päeva vanuselt pesast, kuid jäävad selle lähedusse. Poegi hooldavad mõlemad vanalinnud. Pojad lennuvõimestuvad kalakajakal umbes 35, hõbekajakal 35–40 päeva vanuselt.

Kajakate menüü on mitmekesine, sisaldades näiteks kala, selgrootuid, raipeid ja mitmesuguseid jäätmeid, samuti teiste lindude mune ja poegi. Jäätmete osakaal kajakate toidus võib olla küllalt suur ning nende kerge kättesaadavus üheks linnadesse levimise põhjustest.

Eesti Ornitoloogiaühing

Veski 4, 51005 Tartu

Postiaadress: Pk 227, 50002 Tartu

www.eoy.ee

Eesti Ornitoloogiaühing on lindude uurimise, kaitse ja tutvustamisega tegelev vabäühendus, rahvusvahelise linnukaitseorganisatsioonide liidu Birdlife International partner Eestis.

Käesoleva voldiku koostamisel on kasutatud:

- Ellermaa, M. 2004. Linnakajakad on meie elustiili peegeldajad. Eesti Loodus 12, lk. 24–27.
- Elts, J. jt., 2003. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2002. Hirundo 16, lk. 58–63.
- Lilleleht, V. 1985. Kajakad inimkaaslejatena. Linnud ja inimtegevus: ornitoloogiline kogumik X, lk. 35–47.
- RSPB. 2002. Gulls in towns.

© Eesti Ornitoloogiaühing, 2005

Illustratsioonid: Paul Hirst ja RSPB (BirdLife'i partner Ühendkuningriikides)
Koostasid Andrus Kuus ja Andres Kalamees.
Nõustas Vilju Lilleleht

Trükis on valminud
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus toetusel

KAJAKAD

LINNAS

TASUB TEADA!

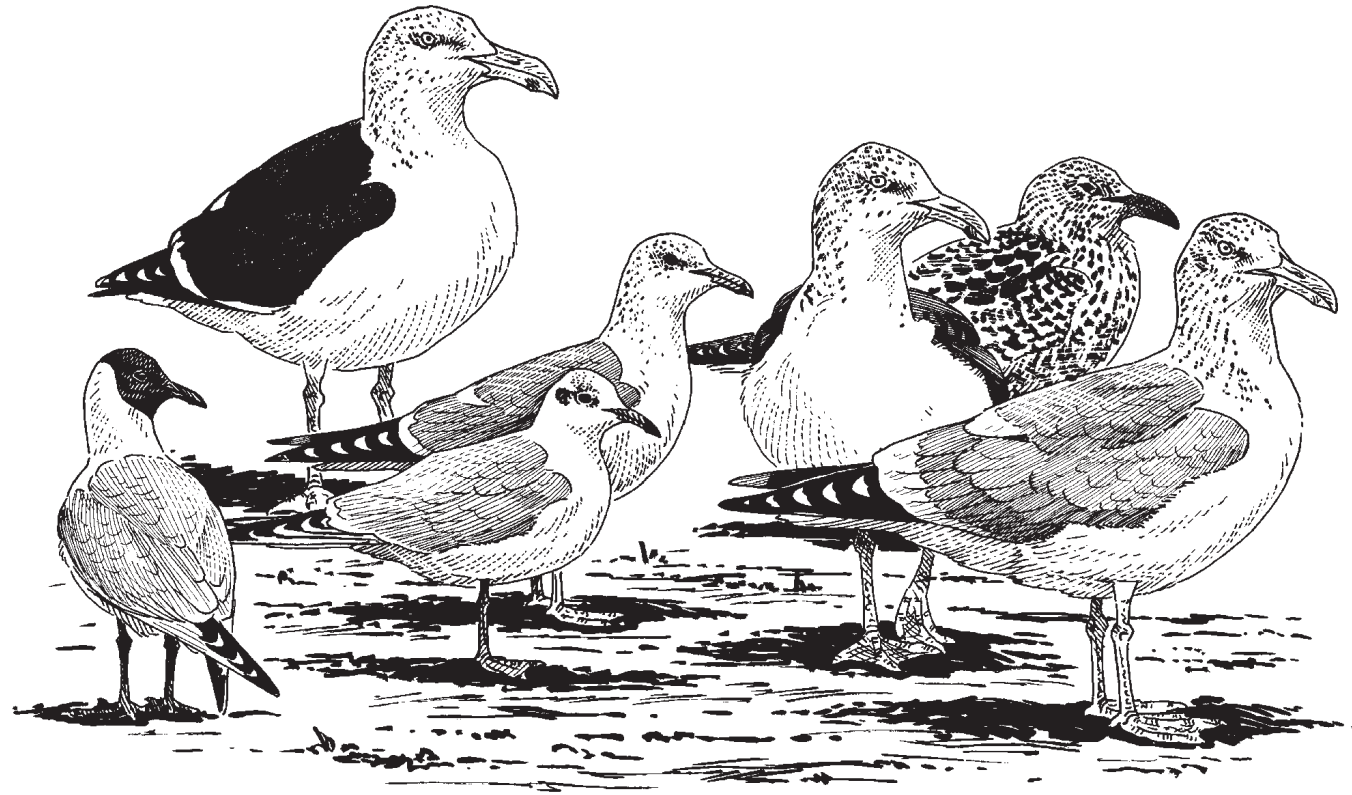

KAJAKAD LINNADES

Mereäärsetes linnades, eriti kalasadamates ja kalatöötlemisettevõtete juures on kajakad ikka tavalised olnud. Juba ammu ilmusid nad ka mereäärsete linnade prügi mahapaneku kohtadele ja reoveekollektorite suudmeisse. Näiteks Tallinnas täheldati hõbekajakate hulgalist ilmumist neisse paigusse juba 1930-ndate lõpul, kui liik mereäärsed alad uuesti asustas. Jäätmekoguste pidev kasv ja vastava toitumisharjumuse levimine kajakate seas järjest suurendas nende hulka prügimägedel. Üha enam ilmusid kajakad ka veekogudest eemal olevate linnade juurde, samuti hakkasid nad tungima linnade ja muude asulate tänavatele ja hoovidesse. Eriti arvukat kajakate linnadesse ilmumist täheldati 1970-ndate alguses. Lisaks toitumisele hakkasid kajakad linnamajade katustel ka ööbima.

Euroopas on üksikuid kajakate katustel pesitsemise juhtusid teada juba 19.–20. sajandi vahetusest. Selline käitumine hoogustus eriti eelmise sajandi teisel poolel ja tänapäeval pesitseb näiteks Suu britannias umbes 8% hõbekajakatest ning 3% tõmmukajakatest linnades.

Eestis on alates 1960-ndate lõpust teateid kalakajaka pesitsemisest majade rookatustel, varemetel jm. tehisobjektidel. Esmakordne pesitsemine linnas avastati meil 1981. aastal Tallinnas, kus üheksakorruselise maja katusel leiti 4 kalakajaka ja 1 tõmmukajaka pesa. Tänapäeval pesitseb kala- ja hõbekajakaid nii mererannikul (näiteks Tallinn, Haapsalu, Pärnu) kui ka sisemaal asuvate linnade (näiteks Tartu) majakatustel.

KAJAKAD JA INIMESED

Niipea kui mõni loomaliik asub elama inimese vahe- tussse lähedusse, tekivad sageli ka probleeme. Kajakatele heidetakse eelkõige ette häirivat kisa ja ümbruse reostamist väljaheidete ning toidujäänustega. Põhimõtteliselt võivad kajakad levitada haigusi ja olla vaheperemeheks parasiitidele, kuid nende tegelik osa sellise ohu allikana pole täpselt teada. Juunis-juulis võivad kajakad poegade läheduses inimest ka rünnata. Enamasti kajakad küll ainult pikeerivad inimese suunas, pöörates enne sihtmärgi tabamist kõrvale, kuid ka sellise tegevuse häiriv ja hirmutav mõju on suur.

Loodetavasti on jäädavalt minevikku jäänud ajad, kus püüti linnuliike jagada rangelt kasulikeks ja kahjulikeks ning viimaseid ka valimatult hävitada. Nagu kõigil liikidel, on ka kajakatel looduslikes kooslustes oma kindel koht. Mõningail juhtudel, sealhulgas linnades, võib kajakate arvukuse piiramine siiski vajalik olla. Väga lihtsaid lahendusi selleks siiski pole.

Kõige tõhusamaks meetmeks peetakse kajakatele kättesaadavate toidujäätmete hulga vähendamist linnades ja nende läheduses. Soomes on häid tulemusi andnud prügi sortimine, toidujäätmete eraldi ladestamine ja kiire katmine. Kajakate ja nende pesade otsese hävitamise katsed pole reeglina soovitud tulemusi andnud – hävitatud lindude asemele tulevad varsti uued. Kajakate katustel pesitsemise tava tekkel olid toidu läheduse kõrval siiski väga olulised ka turva- kaalutlused – sinna ei pääse röövlomad ja ega inimesedki neid segama kipu.

Vältimaks kajakate pesitsemist maja katusel, peetakse parimaks mehhaaniliste tõkete paigaldamist enne või pärast pesitsusperioodi, mis takistavad kajakate maandumist katusele. Suurbritannias, kus on pikaajalised kogemused katustel pesitsevate kajakatega, soovitakse selleks pingutada katuse kohale umbes 30 cm kõrgustele traadid kas korstnate vahele või lamedate katuste korral vastavatele tugelede. Selliste tõkete rajamine võib olla siiski küllalt raske, eriti

suurte katuste puhul. Ka vajab sellise tõkke rajamine eelnevat tuleohutuse alast kooskõlastamist, vältimaks näiteks välgulöökidest põhjustatud ohtu. Tõke ise nõuab regulaarset järelevalvet, et kindlustada selle efektiivsus ja ära hoida selle muutumine lõksuks. Äärmise vajaduse korral (arvestades kehtivat seadusandlust) võib tõhus olla ka pesade kõrvaldamine ja häirimine enne munade ilmumist. Pesitsusajal linde häirida ei tohi.

Ründavate kajakate puhul tuleks pojad üles otsida (pojad on rünnaku põhjuseks) ja probleematilisest kohast ära viia, soovitavalt tagasi pesa juurde või kohta, kus vanalinnud nende toitmist kuni lennuvõimestumiseni jätkata saavad. Iseseisvalt kajakapojad toime ei tule ja piisavalt toitu leida ei oska. Ründava kajaka hävitamine linnas on raskesti ette kujutatav kasvõi inimeste ohutust silmas pidades, samuti pole eetilise jätta poegi ilma vanemateta suurema.

Lõpuks tuleme meelde, et tõmmu- ja väikekajakas on meil kaitsealused loomaliigid (II kaitsekategooria). Kaitsealuse loomaliigi isendi tahtlik surmamine, püüdmine ja häirimine on üldjuhul keelatud. Selles tehtavad erandid ja nende rakendamise kord nii kaitsealuste, kui jahiliikide või kaitsealuste liikide hulka mittekuuluvate isendite osas on sätestatud Looduskaitseseaduses ning Jahiseaduses. Eesti Ornitoloogiaühing kui vabaaühendus ei anna ametlikku nõu rakendatavate meetodite või seadusandluse täpse tõlgendamise osas. Vastava teabe soovijad peaksid nõustamise saamiseks pöörduma riiklike institutioonide poole.

